

Undersøkelse av befolkningens opplevde sammenhenger mellom amalgam og helse:

Dristige konklusjoner

Amalgam er årsak til store helseproblemer og befolkningen har et annet syn på sammenhengen mellom amalgamfyllinger og helseskader enn de fleste medisinske undersøkelser hittil har kunnet vise.

Slik konkluderer Nasjonalt forskningssenter innen komplementær og alternativ medisin (NAFKAM) ved Universitetet i Tromsø. NAFKAM har undersøkt den norske befolkningens opplevelse av sammenhengen mellom amalgam og helse på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet. Oppdraget var å kartlegge hvorvidt man opplevde forbedret, forverret eller uendret helse etter utskifting av amalgamfyllinger. Undersøkelsen er et ledd i direktoratets arbeid med en veileder som skal brukes i utredningen av pasienter ved mistanke om bivirkninger fra tannmaterialer. Målgruppen for veilederen er leger og tannleger.

Undersøkelserapporten som ble presentert 13. november er basert på telefonintervjuer med 2 000 tilfeldig valgte personer i den norske befolkning, et spørreskjema besvart av 1 244 personer fra et vektet utvalg på 2 000, og kvalitative intervjuer med 18 selvselekterte pasienter som har skiftet ut amalgamfyllinger, samt dokumentanalyse av sistnevnte pasientgruppe.

Hovedfunnene i telefonintervjuundersøkelsen er at 43 prosent av befolkningen har foretatt amalgamutskifting. De fleste som skifter ut amalgamfyllinger er mellom 40 og 60 år. Nesten hver fjerde person som har skiftet ut amalgamfyllinger, oppgir en helsemessig årsak til utskiftingen. Henholdsvis seks og ni prosent opplever en helseforbedring etter utskifting av amalgam, viser spørreskjema- og telefonundersøkelsen. Flertallet av dem som oppgir at de har opplevd en bedring av helsetil-

NAFKAM presenterte rapporten om befolkningens opplevelse av sammenhengen mellom amalgam og helse den 13. november. Rapporten kan leses på www.uit.no/nafkam

standen etter å ha skiftet ut amalgamfyllinger har skiftet ut alle fyllingene.

De fleste som mener at amalgam har påvirket helsen deres, beskriver kroniske eller stadig tilbakevendende helseplager. De 18 personene som svarte på en annonse i dagspressen, og dermed ble med i undersøkelsen, har det som gjerne kalles diffuse sykehistorier, som igjen kan være vanskelige å skille fra andre uspesifikke lidelser som ikke forklares med amalgam. Undersøkelsespersonene opplever ofte helsevesenet som kunnskapsløst og uten interesse for deres plager. Svært mange har derfor søkt forklaring, hjelp og støtte innenfor alternative behandlingsformer.

Blant pasientene som har skiftet ut de fleste eller alle amalgamfyllingene sine på grunn av helseplager finner NAFKAM en overvekt av middelaldrande kvinner. Et annet fellestrekk de finner i journalanalysen, er at det foregår stor grad av legevandring blant

disse pasientene, og at de har omfattende kontakt med alternative behandlere og pasientforeninger. Legejournalene inneholder lite informasjon om diskusjoner rundt årsaksforhold, men gjerne en omfattende diagnoseliste, ofte uten objektive diagnoser, sier NAFKAM, og like ofte innbefattet psykiatriske diagnoser. Tannlegejournalene har nesten ingen informasjon om amalgam og helseplager, ifølge NAFKAMs analyse. Det heter videre at det er blitt journalført at utskifting av amalgam har ført til bedret helse.

Da NAFKAM presenterte undersøkelsen i Sosial- og helsedirektoratet 13. november, konkluderte legen som står ansvarlig for undersøkelsen, Arne Johan Norheim, med at amalgam er årsaken til betydelige helseproblemer. For å få vite mer og kunne yte bedre hjelp anbefalte han å inkludere pasientperspektivet i større grad, både i den videre forskningen og i det kliniske arbeidet.

Uklart om regler for beskyttelse ved fjerning av amalgam

I rapporten fra NAFKAM ser det ut som om reglene for beskyttelse ved amalgamfjerning gitt av Sosial- og helsedirektoratet er lik anbefalingene til Forbundet tenner og helse. Slik er det imidlertid ikke, presiserte NTFs fagsjef Sissel Bjørntvedt da NAFKAM-rapporten ble presentert. Enkelt oppsummert sier Sosial- og helsedirektoratets regler fra 2003 at det skal tilstrebes å redusere både pasientenes og tannhelsepersonellens eksponering for kjemiske substanser ved tannbehandling både ved innlegging og fjerning av fyllinger. Vakuumsug og vannkjøling skal brukes ved fjerning av gamle fyllinger.

Bivirkningsgruppen for odontologiske biomaterialer har utarbeidet råd til tannleger ved fjerning av amalgamfyllinger, se www.uib.no/bivirkningsgruppen. Hensikten er å holde kvikk-

sølvksporingen på et lavest mulig nivå av hensyn til både pasienter og tannhelsepersonell. Vær også oppmerksom på at pasienten i henhold til pasientrettighetsloven har rett til å medvirke ved valg mellom tilgjengelige og forsvarlige undersøkelses- og behandlingsmetoder, som for eksempel kofferdam.

Veilederen kommer neste år

Sosial- og helsedirektoratets veileder vil bli sendt på høring etter midten av januar neste år, og vil foreligge i løpet av første halvår 2007, sier avdelingsdirektør i Avdeling for omsorg og tannhelse, Liljan Smith Aandahl.

NAFKAM-rapporten (www.uit.no/nafkam) blir et vedlegg til veilederen, som skal brukes i utredningen av pasienter ved mistanke om bivirkninger fra tannmaterialer, sammen med litteraturstudien av helseeffekter etter fjerning av amalgam, som ble lagt frem som en medisinsk metodevurdering av Nasjo-

Utredningsgruppen ved NAFKAM har bestått av følgende personer:

Seniorforsker, lege, dr. philos, Arne Johan Norheim (prosjektleder)
Forsker/forskningsrådgiver, cand. polit., Susanne Ramstad (prosjektkoordinator)
Professor dr. med. Vinjar Fønnebo (leder NAFKAM)

nalt kunnskapscenter for helsetjenesten tidligere i år (<http://www.kunnskapscenteret.no>), og omtalt i Tidende nr. 11, 2006. Et tredje vedlegg er en rapport om erfaringer fra klinisk utredning av pasienter med mistanke om bivirkninger fra tannmaterialer, produsert av Bivirkningsgruppen i Bergen. Denne rapporten er ennå ikke presentert, men den er offentliggjort på www.uib.no/bivirkningsgruppen.

Ellen Beate Dyvi

Mengder av vitenskapelig informasjon

PubMed fra National Library of Medicine i USA er verdens mest brukte database for vitenskapelige artikler innen biologi og medisin. Den dekker et enormt antall tidsskrifter, mest engelskspråklige. Det er riktignok en utfordring å søke blant alle sammendragene (abstracts) som inngår i databasen, men med litt øvelse kan man finne mye nyttig informasjon. Databasen er offentlig tilgjengelig. Adressen er:
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez>

